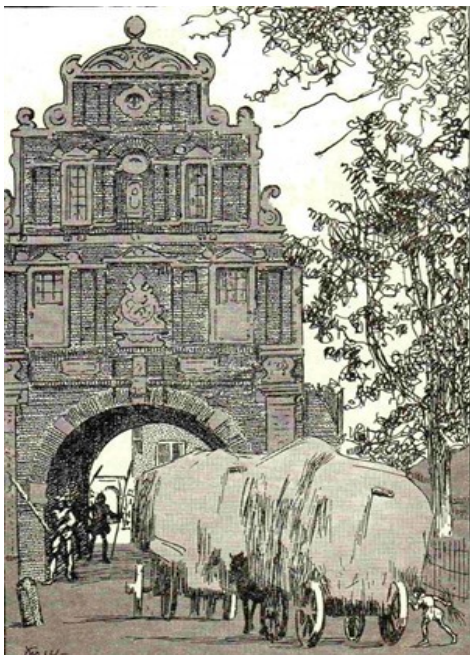




Poorters Jan doorzag een list.

Wat prins Maurits in Breda met een turfschip wel lukte, konden de Spanjaarden in Lochem niet: verstopt in onverdachte handelswaar het vijandig garnizoen binnendringen. Dankzij zoon Jan Pauwen van de wachter van de Bergpoort.

Tijdens de grote 'Opstand' – die wij vroeger 'Tachtigjarige oorlog' (1568 – 1648) noemden – werd Lochem afwisselend bezet door de troepen van de verre Spaanse koning, ontzet door Staatse 'opstandelingen' namens de prinsen van Oranje, weer belegerd door de eersten en verdedigd door de laatsten. Niet voor niets bezat de stad Lochem een degelijke vesting met poorten, wallen en een dubbele gracht. Uit die tijd stamt het mooie verhaal van de 'hooiplukker', waar Lochemers hun bijnaam en eretitel aan ontlenden.



In 1590 was Lochem (weer) in staatse handen, met een verdediging onder leiding van François Ballochi. De Spanjaarden hadden misschien wel eens gehoord van het paard van Troje, maar zeker kenden zij het turfschip van Breda, de list waarmee prins Maurits van Oranje op 4 maart 1590 de Spanjaarden in die stad verraste. Nog in hetzelfde jaar probeerden Spaanse troepen met een vergelijkbare verrassing Lochem te bezetten. Op 29 oktober 1590 tegen negen uur 's morgens kwamen drie hooiwagens uit de richting Zutphen, begeleid door mannen met hooivorken. Een alledaags en onschuldig gebeuren. De voorpost aan de Gloep liet ze dan ook gewoon door en ook de wacht van de Bergpoort (later Smeepoort genoemd) had geen argwaan.

Enkele jongemannen probeerden wat hooi van de wagens te plukken. Dat was een oud recht, zolang de hooiwagens onder en tussen de poorten waren mocht er hooi worden gepakt voor de huisdieren.

Jan, zoon van poortwachter ('portier' of 'poorter') Pauwen deed ook mee, maar bezeerde zich aan de sporen van een soldatenlaars. Hij rook onraad en riep luidkeels: "Verraad, verraad, de Spanjaard is in de stad!". Spaanse soldaten die buiten de poort op hun kans had liggen wachten overmeesterden de wachters, die daarbij alle achttien omkwamen. De 150 ruiters en 300 man voetvolk van de Spanjaarden, die zich 's nachts in de omgeving hadden verstopt, vochten zich de stad in, maar het alarm van de hooiplukker had ook de verdedigers inmiddels in paraatheid gebracht. Na heftige straatgevechten wisten Ballochi en zijn mannen de Spanjaarden de stad weer uit te jagen. François Ballochi en 'Poorters Jan' waren de helden van Lochem, en werden veel later in een straatnaam geëerd. De dichter Staring heeft een lang gedicht *Lochem behouden in 1590* gewijd aan deze episode.

Lang is aangenomen dat Ballochi in 1596 of kort daarna was gesneuveld in de buurt van de Cloese, maar volgens nieuw opgedoken bronnen was hij nog tot 1630 in leven. Over de verdere lotgevallen van portierszoon Jan is nog minder bekend.

De krijgshandelingen lieten Lochem overigens niet met rust. Zo belegerden en veroverden de Spanjaarden onder aanvoering van Spinola Lochem in de zomer van 1606 (zie afbeelding rechts) en werd de stad in de herfst van datzelfde jaar alweer door de troepen van prins Maurits ontzet.

